

Krzysztof Michałek

Akademia Muzyczna, Kraków

Międzyuczelniany Instytut Muzyki Kościelnej, Kraków

Omówienie regulaminu budownictwa organowego archidiecezji krakowskiej

Osiemnastego marca bieżącego roku minęły cztery lata od wprowadzenia regulaminu budowy organów, przeprowadzania remontów i renowacji oraz sprawdzania używanych organów w archidiecezji krakowskiej. Kilka lat jego obowiązywania pozwala na dokonanie małego podsumowania jego funkcjonowania oraz na przypomnienie o tym jakże istotnym dla muzyków kościelnych dokumencie, który stał się inspiracją także dla innych diecezji¹.

Już w pierwszych punktach regulamin odnosi się do zawartego w dokumentach nauczania Kościoła katolickiego, dotyczącego roli i miejsca organów piszczałkowych w liturgii². Dokumenty te stają się punktem wyjścia do zainicjowania konkretnych działań mających na celu objęcie merytoryczną opieką instrumentów znajdujących się w kościołach archidiecezji krakowskiej. Powołana zostaje (w ramach Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej) Podkomisja ds. Instrumentów Muzycznych. W roku 2007 w skład tej podkomisji wchodził: mgr Arkadiusz Bialic, mgr Jacek Kulig, dr Marek Miśkiewicz i prof. Józef Serafin – przewodniczący. Zgodnie z decyzją ks. kardynała wszelkie prace dotyczące instrumentów muzycznych znajdujących się w kościołach mogą być wykonywane wyłącznie za zgodą komisji³. Regulamin szczegółowo opisuje sposób postępowania rządu kościoła w przypadku:

- a) budowy nowych organów,
- b) przebudowy i remontu,

¹ Por. Regulamin budowy organów, przeprowadzania remontów i renowacji oraz sprawdzania używanych organów w diecezji tarnowskiej, [w:] <http://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl/index.php?page=organy> [9.08.2011].

² Zob. Regulaminu budowy organów, przeprowadzania remontów i renowacji oraz sprawdzania używanych organów w archidiecezji krakowskiej, [w:] <http://www.diecezja.pl/uploads2/mk/regulaminbudowy.pdf> [9.08.2011], s. 1.

³ Tamże, s. 2.

c) przeniesienia instrumentu używanego⁴.

Wszelkie prace wieńczy odbiór techniczny dokonywany przez członków komisji, oceniający wszelkie elementy instrumentu, od brzmienia poprzez mechanikę gry i urządzeń, a na walorach estetycznych szafy organowej kończą⁵.

W styczniu 2010 r. w związku z końcem kadencji, powołany został nowy skład Komisji ds. Muzyki Kościelnej. Posiada ona jednolitą strukturę bez podziału na podkomisje. W kwestii szeroko rozumianego budownictwa organowego przewodniczący komisji każdorazowo powołuje zespół specjalistów do konkretnych zadań.

Od 2007 roku wybudowano w naszej archidiecezji cztery nowe organy piszczałkowe w kościołach: w Górcie Kościelnickiej, Rzeszotarach⁶, Bolechowicach⁷ i Wadowicach (Bazylika ONMP)⁸. Sprowadzono w tym czasie też kilka instrumentów używanych, a wiele przeszło gruntowny remont. Warto tu wymienić choćby organy w Bazylice NSPJ (o. Jezuitów) w Krakowie⁹, organy w kościele św. Mikołaja w Krakowie¹⁰, instrument sprowadzony do kościoła św. Stanisława Biskupa w Toniach¹¹, oraz zakupiony w niekompletnym stanie dla Uniwersytetu Jana Pawła II instrument firmy Klais, zainstalowany w kościele św. Stanisława BM w Krakowie na Dąbiu¹². Tym samym nasza archidiecezja wzbogaciła się o kilka sprawnych koncertowo, a przede wszystkim użytecznych liturgicznie instrumentów. Jest jednak co najmniej kilka kościołów, które czekają na organy piszczałkowe, jak choćby Bazylika Bożego Miłosierdzia w Krakowie. Serce naszej Archidiecezji – katedra na Wawelu posiada organy, które w żadnym wypadku nie przystoją do rangi miejsca¹³. Jest to instrument bardzo kiepskiej klasy, a jego stan techniczny już od lat osiemdziesiątych XX w. uniemożliwia godny akompaniament do liturgii, o wykonawstwie literatury organowej nie wspominając.

Założenia regulaminu gwarantują wysoki poziom opieki merytorycznej nad wszelkimi pracami dotyczącymi organów piszczałkowych, które niejednokrotnie są bezcennymi arcydziełami sztuki sakralnej. Jedynym problemem jest powszechność jego zastosowania, a mówiąc dosadniej – brak tej powszechności. Wciąż wie-

⁴ Tamże, s. 2–3.

⁵ Tamże, s. 4.

⁶ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=1773 [9.08.2011].

⁷ http://zych.com/index_de.php?page=organy&mod=show&id=77 [9.08.2011].

⁸ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=2242 [9.08.2011].

⁹ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=342 [9.08.2011].

¹⁰ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=2288 [9.08.2011].

¹¹ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=1987 [9.08.2011].

¹² <http://upjp2.edu.pl/strona/k7oyuu7s0e> [9.08.2011].

¹³ http://www.organy.art.pl/instrumenty.php?instr_id=845 [9.08.2011].

le remontów instrumentów dokonywanych jest „na własną rękę” przez rządców kościołów. Tego typu praktyka owocuje często destrukcją wartościowych instrumentów przez osoby nieposiadające żadnych kwalifikacji w kwestii budownictwa organowego. W najgorszych przypadkach dochodzi do nieodwracalnych dewastacji materiału piszczalkowego. Nawet cieszące się dobrą opinią zakłady organmistrzowskie, mając świadomość braku nadzoru nad swoją pracą, wykonują ją często pobieżnie, bez zagłębiania się w pracochłonne szczegóły. Efektem takich powierzchownych remontów są w najlepszym wypadku instrumenty w miarę sprawne technicznie, ale mało atrakcyjne brzmieniowo. Czasem brzmiące szorstko czy wręcz ordynarnie. Brzmienie instrumentu jest przecież najcenniejszą jego wartością i wszystkie inne mechanizmy są jemu podporządkowane. Ucho proboszcza niekoniecznie jest merytorycznym wyznacznikiem tego, czego należałoby się spodziewać po konkretnym, czasem charakterystycznym instrumencie. Osobną kwestią jest posłuszeństwo względem biskupa ordynariusza i jego dekretów. Autor wyraża jednak nadzieję, iż to być może brak wiedzy o istnieniu regulaminu jest głównym powodem niestosowania się do niego. Piąta rocznica jego wydania będzie może dobrym powodem do ponownej promocji tego dokumentu.

Zainteresowanie budownictwem organowym w Polsce owocuje coraz to większą ilością rodzimych specjalistów w tej dziedzinie. Wzrasta też świadomość wśród duchowieństwa. Choć daleko nam jeszcze do poziomu naszych zachodnich sąsiadów, wyraźna jest jednak tendencja wzrostowa w zakresie poziomu prac wykonywanych w Polsce, co napawa optymizmem na przyszłość.

Zusammenfassung

Neben dem liturgischen Gesang legt die Katholische Kirche auch großen Wert auf die Sorge um die Musikinstrumente, die während der Andachten benutzt werden. Seit Jahrzehnten sind Pfeifenorgeln die meistgebrauchten Instrumente in der Kirche, die oft zu den wertvollen sakralen Kunstwerken zählen. Diese Instrumente stehen unter Denkmalschutz, wovon auch viele Dokumente der Kirche zeugen. Im vorliegenden Artikel bespricht der Autor *Die Ordnung des Baus, der Renovierung und Restaurierung der Orgel sowie die Regelung des Imports der gebrauchten Orgeln*, die seit 5 Jahren in der Erzdiözese Krakau gilt.

tłum. S. Koleta Fronckowiak ZMBM